

1. Конституція України Закон України від 28.06.1996 №254к/96/ Верховна рада
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України від 30 березня 2020 року № 540-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>
3. Інтернет джерело URL:<https://legal100.org.ua/osoblivosti-sudovogo-protsesu-v-umovah-karantynu>
4. Сайт Державної судової адміністрації URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_314_20
5. Інтернет джерело. URL: <https://law.chnu.edu.ua/pravo-hromadian-na-sudovy-zakhyst-v-umovakh-karantynu/>

Кузнецова Анастасія Михайлівна

студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»,

Науковий керівник – к.ю.н, доцент кафедри цивільного процесу Волкова Н.В.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Термін «зловживання правом» не є новелою для юриспруденції, вперше його вжив бельгійський юрист Ф. Лоран, позначивши таким чином типові ситуації недобросовісного використання права особою, якій це право належить, а також цей термін було застосовано в цивільному процесуальному законодавстві Швейцарії та Франції, наприклад у Декларації прав людини та громадянина 1789-го року. Наразі заборона зловживання процесуальними правами також міститься у законодавстві багатьох європейських розвинених країн: Бельгії, Голландії, Франції тощо, що безперечно свідчить про поширеність даного явища та необхідність боротьби із ним на законодавчому рівні. Проблема зловживання процесуальними правами є актуальною для України, про що свідчить внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України наприкінці 2017-го року, якими було запроваджено більш конкретне тлумачення терміну «зловживання процесуальними правами», визначено які саме дії можуть бути визнані судом як зловживання та запроваджено інститут відповідальності за такі дії, адже кількість випадків зловживання такими правами учасниками справи є надмірною, що призводить до затягування судового розгляду справи, перенавантаження судової системи нашої держави та робить неможливим реалізацію права осіб на доступ до правосуддя, а отже потребує розробки механізмів подолання та розв'язання даної проблеми.

Вивченням проблеми зловживання процесуальними правами, розробкою

шляхів її подолання займались наступні вчені та науковці: С.С. Бичкова, Г.В. Чурпіта, Ю.Ю. Цал-Цалко, Стоянова Т.А, В.Петренко, М.Агарков та інші.

В науковій доктрині немає єдиного розуміння щодо визначення поняття «зловживання правом». Пов'язано це насамперед з тим, що деякі вчені вважають, що неможливо зловживати своїм суб'єктивним правом, адже будь-яка особа може розпоряджатися своїми правами на власний розсуд, не порушуючи при цьому права інших осіб та не завдаючи їм шкоди. Отже, якщо таке порушення відбувається слід вважати його саме правопорушенням, а не зловживанням власним правом. Інші ж вчені наполягають на тому, що використання терміну «зловживання правом» є доречним, аргументуючи таку точку зору тим, що зловживання має місце тоді, коли особа наділена певним правом, зовні користується та опирається на нього, проте насправді така реалізація права не відповідає змісту цього права та суперечить цілям та завданням суду та правовим принципам. На сьогодні все ж більш актуальною видається думка вчених, що допускають існування та застосування такого терміну, про що свідчить в тому числі і його наявність в цивільному процесуальному законодавстві України.

Прямого та повного визначення поняття «зловживання процесуальними правами» Цивільний процесуальний кодекс не надає, проте воно неодноразово досліджено та створено вченими. Таким чином, зловживанням процесуальними правами є протиправна, шкідлива процесуальна дія або бездіяльність недобросовісної особи, яка має таке право, що спрямована проти інтересів правосуддя та процесуальних прав інших учасників процесу.

Для більш ґрунтовного дослідження поняття необхідно встановити його ознаки, отже зловживанням процесуальними правами притаманні наступні характеристики: суб'єктивне право здійснюється всупереч його призначенню; штучність основи вчинюваних дій; призводить до невиправданого і умисного ускладнення процесу і перешкоджають провадженню у справі; неприродність, яка виявляється, наприклад, у займанні непослідовної та суперечливої позиції у справі, нелогічна та непослідовна поведінка в ході судового розгляду справи; інші ознаки [2].

Хоча ЦПК і не надає визначення поняття, проте у ст.44 міститься перелік найпоширеніших дій чи бездіяльності, які можуть бути визнані судом зловживанням правами, який було вироблено законодавцем на основі узагальнення судової практики. До таких дій відноситься: подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, що спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення; подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав, або

подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями; подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер; необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою; укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі [1]. Отже, можна зробити висновок, що ст.44 ЦПК містить перелік багатьох форм зловживання, проте не всіх, що є можливими та досить поширеними у судовій практиці, проте вже сам факт існування та закріплення в законодавстві заборони такого зловживання є вагомим кроком у подоланні проблеми.

Звісно, жодна заборона не має сенсу без належного санкціонування, тобто без встановлення відповідальності за її порушення. Законодавець передбачив заходи запобігання та впливу на осіб, що зловживають правами безпосередньо у ЦПК, а саме главою 9-ою, запровадивши заходи процесуального примусу. Такими заходами є: попередження, видалення із залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід та штраф. За зловживання процесуальними правами передбачено штраф у розмірі від 0,3 до 3 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, а за повторне чи систематичне зловживання від 1 до 10. Також суд може повернути позовну заяву, скаргу, клопотання, залишити їх без розгляду, що передбачено п.6 ч.4 ст.188 ЦПК, також згідно ч.9 ст.141 у випадку зловживання стороною чи її представником процесуальними правами, або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору та інші заходи впливу[2].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що зловживання процесуальними правами є нагальною проблемою для судової системи та цивільного процесу України, для подолання якої наша держава вже робить вагомі кроки шляхом внесення змін до законодавчих актів, наданням суду великої кількості механізмів для захисту осіб від зловживання правами іншими особами. Суди мають дотримуватися та розробити прозорі та чіткі критерії відокремлення дій, спрямованих на реальний захист прав від дій, що застосовуються для маніпулювання судовою системою, затягування розгляду справи тощо, для чого необхідним є постійне узагальнення та вивчення судової практики.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року

№ 1618-IV // (В редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436)/ URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

2. Бичкова С.С., Курпіта Г.В. Зловживання цивільними процесуальними правами. Криміналістичний вісник. № 2 (24), 2015 URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1887/1/%D0%91%D0%8%D1%87%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%A1.%D0%A1..pdf>

Савко Ольга Володимирівна

*студентка 1-го курсу магістратури факультету цивільної
та господарської юстиції*

*Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу Волкова Н.В.*

ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ ТА ДОКАЗИ У СПРАВАХ ПРО ОСПОРЮВАННЯ БАТЬКІВСТВА ТА МАТЕРИНСТВА

Особливий науковий та практичний інтерес представляє процесуальна форма розгляду і вирішення справ щодо оспорювання батьківства та материнства, використання механізму доказів щодо предмету доказування у судовому процесі. Дослідження у цьому напрямку проводили С.С.Бичкова, Н.В.Волкова, О.М.Ганкевич, Л.В.Красицька, К.О. Стопченко, Г.Т.Супрун, Г.В. Чурпіта, С.Я. Фурса, інші фахівці.

Актуальність питання полягає, насамперед, у практичній площині, адже в судах наявний значний масив справ щодо оспорювання батьківства (материнства). Беручи до уваги те, що інститут доказів та предмет доказування виступають не лише невід'ємною складовою цієї галузі права, а й запорукою прийняття об'єктивного судового рішення, подальше його вивчення набуває поглибленого наукового пошуку.

Відповідно до ч.2 ст.77 ЦПК України предметом доказування є обставини, що підтверджують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення. Фактично, предметом доказування у суді в справах про оспорювання батьківства (материнства) є відсутність кровного споріднення між особою, записаною батьком, і дитиною. Для підтвердження цього факту сторона, яка оспорує батьківство має надати всі необхідні докази, оскільки тягар доказування лежить на особі, яка оспорує батьківство [1,109]. Серед обставин, що формують предмет доказування, законодавець визначає наступні:

1. подання до суду позовної заяви про оспорювання батьківства особою, яка записана батьком дитини;
2. подання до суду позовної заяви про оспорювання батьківства спадкоємцями особи, записаної батьком дитини;
3. подання до суду позовної заяви про оспорювання батьківства спадкоємцями особи, яка записана